

HUSZONÖT ÉV TÖRTÉNELEM

GYÖRI IMRE

FELSZABADULÁS A VIHARSAROKBAN*

Gyoma 1944. október 6-án szabadult fel. A megelőző napokban a község otthon maradt lakossága katonai sáncárok ásására volt kirendelve. Futóárkokat, páncéltörő ágyúk álláshelyeit kellett ásóval, kapával kiépíteni. A magyar és német katonai hatóságok abban a hitben éltek, hogy ezt fel is tudják használni. Kora reggeltől késő estig dolgoztak a férfiak és a nők, miközben szakadatlanul vonultak vissza a német és magyar csapatok. A magyar katonák elkeseredettek voltak, legszívesebben nem mentek volna tovább, de akkor még csak nagyon kevés mert közülük lemaradni. Október 5-én a szovjet csapatok tüze már elérte a község határát. A késő délutáni órákban egy szovjet páncélos ék Endrőd felől Gyomára is behatolt. A páncélos csoport messzire megelőzte a fő erőket. Október 6-án délelőtt a felsorakozó szovjet egységek néhány órás német ellenállás után az egész községet birtokukba vették és tovább űzték a fasiszta csapatokat.

Most már kimerészkedtünk az utcára, és elindultunk, hogy körülnézzünk a községben. Gyoma katonai tábor képét mutatta. Akkor láttuk először, milyen hatalmas erővel és szervezettséggel nyomult előre a Malinovszkij által vezényelt Ukrán Front, maga előtt hajtva a német és magyar csapatokat, egy pillanatnyi nyugalmat sem hagyva nekik. Az első napon még csak a katonai rendfenntartás működött. A lakosság egy része is hamarosan bekapcsolódott az élet megindításába. Megkezdődött a község rendjének helyreállítása, a romok eltakarítása, az elesettek elhantolása, a károk helyrehozása.

A felszabadulásakor túl sokat még nem gondolkodtunk nagy távlatokról, a jövő perspektíváiról: tettük, amit az élet napi feladatul tűzött elénk, s mire észrevettük, már a közösségi munka forogtagában voltunk. Akkor azt gondoltuk, ideiglenesen... Nem készültünk közéleti tevékenységre — magam sem gondoltam korábban, hogy ott kell hagynom a nyomdát, hiszen minden álmod az volt: komoly szakemberként helyállni a szakmámban. Ezt tekintettem hivatásomnak. Ezt az elképzelésemet életünk legnagyobb eseménye, a felszabadulás félretette. Ez a történelmi sorsforduló sok tízezer ember pályájában is változást követelt, többet, jelentősebbet kellett vállalnunk és teljesítenünk.

*

Már az első napokban elindult a kommunista párt szervezése is. Egyidejűleg két kommunista pártszervezet alakult. Az egyik a volt Úri Kaszinó helyiségében, a másik a volt Német Kaszinóban. Az a csoport, amelyik az Úri Kaszinóban hozta létre a maga szervezetét, valószínűleg jobban ismerte a párt politikáját, a nemzeti összefogásra irányuló törekvéseket, mint a másik, de a párt szervezési elveit liberálisan

* A Kossuth Könyvkiadó „Szabadság, te szülsz nekem rendet” című kötetében megjelent visszaemlékezésből.

értelmezte, akadtak köztük anarchisták, sőt tőkés elemeket is felvett a pártba. Ez visszatetszést keltett a a nincstelen munkásokban és proletároknakban. A másik csoport, amelyben volt 19-esek, építőmunkások és néhány baloldali szociáldemokrata nyomdász vett részt, kevésbé ismerte a párt népfrent-politikáját, jóllehet, valamennyi tagja annak idején olvasta a Népszava 1941-es karácsonyi számát, melyből kicsendült a kommunisták célja, de ennek a csoportnak a tagjai nem tudták, hogy a felszabadulás után hogyan kell a népfrentpolitikát alkalmazni. Tevékenységük az 1919-es gyakorlatból és tapasztalatból indult ki. A párt rendkívül szűkre szabta kereteit. A község élére direktóriumszerű vezető testületet állított, és 30 tagú vörösőrséget szervezett. Tulajdonképpen ott folytatta munkáját, ahol 1919-ben abbahagyta. A község életére elsősorban ennek a csoportnak a működése nyomta rá bélyegét. Támaszkodva a szovjet katonai hatóságokra, azonnal hozzáfogott a mindennapi élet helyreállításához, a létfontosságú közmunkák megindításához. Megszervezte az utak, középületek rendbehozását, a repülőtér kijavítását, segítette a szovjet csapatok ellátását. Számba vette a község vagyontárgyait, gazdálkodott a község házában megmaradt pénzzel. Egységes fizetést állapított meg a köztisztviselőknek és a vörösőrség tagjainak. A község egész lakossága közmunkát végzett. Minden családból legalább egy felnőtt (ha volt ilyen) a hét egyik napján köteles volt a direktórium által megjelölt helyen munkát végezni. Napokon belül helyreállt a rend, még az üzleteket is kinyitották.

A szovjet csapatok segítségével, az élet megindításában különös szerepe volt a gyomai Kner-nyomdának. Az otthon maradt nyomdászok éjjel-nappal dolgoztak. Nyomtatták a szovjet csapatok frontújságját, orosz nyelvű röpiratokat készítettek. A cirillbetűs szövegeket szovjet katonák szedték, és csak a nyomás történt a nyomdában. A nyomda nemcsak a front számára dolgozott, hanem magyar nyelvű felhívásokat is készített. A párt első kiadványai közül több itt készült. A szovjet parancsnokságra beosztott, magyarul tudó politikai tisztek szerkesztésében „Híradó” címmel magyar nyelvű újság két vagy három száma is megjelent Gyomán.

Hogy milyen legyen a párt, kik lehetnek a tagjai, melyek a tagok jogai és kötelességei és mi a párt programja; ezekben a kérdésekben elég nagy bizonytalanság uralkodott, amely teljesen csak akkor oszlott el, amikor Szegedről, az MKP központi szerveitől és a megye központjától hozzánk jöttek a párt vezető emberei. Tőlük kaptunk részletes útmutatást a párt tevékenységére, szervezésére. Járt nálunk közvetlenül a felszabadulás után Révai József és Vas Zoltán Szegedről, később pedig Szobek András és Gyuska János Békéscsabáról. Ők magyarázták meg, mi a párt irányvonala, hogyan kell a pártszervezetnek tevékenykednie a helyi élet irányításában, az erők mozgósításában. Hogy milyen jelentősége van a párt életében a határozott politikai irányvonalnak és annak, hogy ez el is jusson minden párttag tudatáig, és hogy ez mennyire mozgatója a cselekvésnek, életemben először akkor tapasztaltam, amikor ezeket az útmutatásokat a központ illetékeseitől megkaptuk. Ezután bátrabban dolgozott a kisszámú kollektíva, amely most már a központ segítségével egységes pártszervezethe tömörült. Ez nem ment könnyen, körülbelül november közepére történt meg. A központiak eltávolították a liberális és anarchista szemléletűeket a vezetésből, de a 19-eseknek is azt tanácsolták, hogy maradjanak távol az ügyek intézésétől. Ez utóbbiak becsületére legyen mondva, nem sértődtek meg, fáradhatatlanul dolgoztak tovább.

*

Az akkori napok valóban forradalmiak voltak, szinte észre sem vettük az idő múlását. Valósággal egybefolytak a napok és a hetek. Először éreztük, hogy erősek vagyunk, és először ízleltük a közéleti munka nagyszerűségét. Szerveztük a pártot, életre hívtuk a koalíciós pártok helyi szervezeteit, gyűléseket tartottunk, magyaráztuk céljainkat, törekvéseinket. Az első napokban még nem volt napilapunk, ezért a pártház előtt rendszeresített falújságon tájékoztattuk a község lakosságát, főként a

front helyzetéről, a háború alakulásáról, és hogy mindjobban közeledik hazánk teljes felszabadulása, a háború befejezése.

A kommunisták kezdeményezésére létrejött a Nemzeti Bizottság, majd az Igazoló Bizottság, később a Földigénylő Bizottság is. Más összetételben újra tevékenykedett a községi képviselő testület. Különösen jelentős szerepet játszott és lényegében hatalmi funkciót töltött be a Nemzeti Bizottság. Szinte nem akadt egyetlen, az egész lakosságot érintő dolog, amelyben a Nemzeti Bizottság ne foglalt volna állást. Döntéseit a községi közigazgatás vezetői és más közhivatalok kötelező erejűnek tartották, de a különböző pártok is akceptálták. Mindenütt a kommunistáké volt a kezdeményező szerep. Minden lényeges kérdésben megelőztük a többi pártok vezetőit. Határozottan tudtuk, mit akarunk, és ezért nagy volt a tekintélyünk a tömegek előtt. Az első népgyűléseket a kommunisták szervezték meg. A község életét, a Nemzeti Bizottság és más politikai szervek tevékenységét a pártszervezet nem közvetlenül, hanem az ott dolgozó kommunisták útján irányította, befolyásolta. Minden kommunista, aki a párt megbízásából valahol tevékenykedett, nap nap után meggyőző munkával, érveléssel, példamutatással igyekezett megszerezni a többi párt képviselőinek támogatását, helyeslését az MKP politikáját illetően. A politikai harcnak nagyszerű iskolái voltak a népi szervek ülései, az együttesen tartott gyűlések, értekezletek. A politikai harc kezdettől folyt. A kommunisták munkájának eredményeként a legtöbbször sikerült ellensúlyozni a kisgazdapárt és néhány jobboldali szociáldemokrata ingadozását azzal, hogy a Nemzeti Bizottságban a kommunista párt, a szakszervezetek és a Nemzeti Parasztpárt képviselői egységesen léptek fel, rendszerint megszavazták a kommunisták javaslatait.

A kommunisták tevékenységükkel megszerezték a lakosság rokonszenvét, lassan, fokozatosan nőtt a bizalom irántuk és a szovjet hadsereg iránt is. Sok-sok téves nézetet, rémhírt kellett szétoszlatni, napról napra erősítve az új életbe vetett hitet. A szovjet katonák sokat segítettek ebben. Nagy szeretettel bántak a gyerekekkel, öregekkel, ezzel is megmutatták, milyen nagy a különbség köztük és a fasiszta hadsereg katonái között. Ez azonban nem jelenti azt, hogy időnként — egy-egy kilengés, durva magatartás miatt — olyan híresztelések ne terjedtek volna el, amelyek azután hetekre megnehezítették a politikai munkát.

*

A felszabadulást követő idő egyik nagy jelentőségű eseménye volt az ideiglenes nemzetgyűlés előkészítése, képviselők küldése az ideiglenes nemzetgyűlésbe. Gyomáról két kommunista (Megyeri Sándor és ifj. Maász András) és egy kisgazdapárti (Rácz Lajos) küldött indult Debrecenbe. Az illetőket pártjuk jelölte ki, és a lakosság tudomására hoztuk, hogy kik képviselik a községet. Nagyon ügyeltünk arra, hogy valóban becsületes, arra érdemes emberek kerüljenek e magas tisztségbe. December 18-a, 20-a táján teherautókon utaztak a képviselők Debrecenbe. A délvidékről Debrecenbe igyekvők pihenőre megálltak Gyomán a kommunista pártháznál. Emlékszem, milyen nagy meglepetést, sőt megbotránkoztatást váltott ki az emberekből, amikor az érkező teherautókról katolikus papok is leszálltak, és kitudódott róluk, hogy ők is képviselőkként vesznek részt az ideiglenes kormány megválasztásában. Akkor még nehezen értettük meg a Szegeden meghirdetett népfrontpolitikát, és nem gondtunk arra, hogy ennek ilyen következménye is van. A Szegedről jövő elvtársak magyarázták azután meg, hogy mennyire fontos a társadalom minden rétegét képviselő országgyűlés létrehozása és működtetése.

*

Minél rendezettebbé váltak a viszonyok, figyelmünk annál inkább a jövő felé fordult. Taggyűléseken és a lakosság körében egyaránt mind gyakrabban tették fel a kérdést: mi történik az elhagyott földekkel, hogyan fejeződik be a kukorica és

más növények betakarítása, ki műveli meg a földet a következő mezőgazdasági év során? A kis földtulajdonosok természetesen gondját viselték földjüknek, a nagybirtokok azonban megműveletlenek maradtak. Már novemberben és decemberben kezdtünk beszélni a földreformról, arról, hogy a nagybirtokot fel kell osztani. A gondolat tetszett a lakosságnak, de nem nagyon hitték el, különben is elég sokszor elterjedt a rémhír, hogy még visszajöhetnek a németek és velük együtt az urak. A helyi pártszervezet erőteljes agitációt fejtett ki annak érdekében, hogy a rászorulókat bátran igényeljenek földet, és követeljék a földosztást. Aláírásokat gyűjtöttünk a községben. Eleinte nagyon nehezen akadt a kommunistákon kívül, aki az íveket aláírta volna. A későbbiek során, amikor megértették, hogy földet csak az kaphat, aki igényel is, gyors ütemben százak írták alá az ideiglenes kormányhoz címzett, földosztást követelő memorandumot. A helyi kommunisták szinte minden földigénylővel külön-külön beszéltek. Ez arra is jó volt, hogy a bennük élő kételyeket eloszlassuk.

Amikor összegyűlt már csaknem kétezer aláírás, egy küldöttség, amelyet Megyeri Sándor, a pártszervezet titkára vezetett, s tagja voltam én is, lovas batárral Debrecenbe utazott, hogy személyesen adja át az ideiglenes kormány elnökének a földosztást követelő listákat. Ez 1945. február 10-e táján történt. Kemény hideg volt, az út Gyomárról Debrecenbe három napig tartott. Mielőtt a kormány vezetőit felkerestük volna, Debrecenben elmentünk a kommunista párt központjába, ahol még aznap éjjel a párt vezetői közül Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Nagy Imre, Farkas Mihály fogadták delegációnkat. Alaposan kikérdeztek bennünket, majd hasznos tanácsokkal láttak el a kormány elnökénél történő magatartásunkra vonatkozóan. Biztattak bennünket, hogy ne engedjük magunkat lerázni, ha kell, várjunk türelmesen, de semmi esetre se utazunk vissza dolgunkvégetlenülül. Megkérdezték, hogyan tervezzük a földosztást, kiknek kívánunk földet adni, mekkora nagyságú föld jut egy családra, milyen földterületek felosztásával számolunk? Külön érdeklődtek, gondoltunk-e arra, hogy a nem földművelő munkásság részére kiskertnek 3—400 négyszögöl földet juttassunk. Megkérdezték, hogy mi az elképzelésünk a nagybirtokon levő építményekkel, berendezésekkel, vetőmagvakkal.

Másnap a kormány elnökéhez, Dálnoki Miklós Bélához mentünk. Sokáig megvárakoztatott, végül ebéd után, mivel nem tágitottunk, fogadott bennünket. Küldöttségünk vezetője eleinte igen tisztelettudó, barátságos hangon adta elő jövetelünk célját. Csak amikor Dálnoki flegmán és kitérően nyilatkozott, akkor váltottunk át határozott hangra, visszautasítva a kormány elnökének érvelését. Megmondtuk, hogy a következő évben csak akkor lehet számolni a kenyérgabona megtermelésével, ha a föld felosztása megtörténik. Dálnoki meglepődött magatartásunkon, és mi „megnyugtattuk”, hogy a Viharsarok minden községében ilyen határozottan követelik a földosztást. Tudtára adtuk, hogy csak az a kormány maradhat hatalmon, amelyik ezt a nagy társadalmi problémát megoldja. Miután eljöttünk tőle, akkor eszméltünk rá, hogy milyen erélyes hangot is ütöttünk meg, de mindannyian úgy éreztük, hogy valóban az egész Viharsarok nincstelen parasztsága, munkássága nevében beszélünk. És hogy szükség volt a mienkhez hasonló deputációkra, azt később tudtuk meg, amikor kiderült, hogy a kisgazdapárt szabotálni akarta a föld felosztását 1945 tavaszán. Az ideiglenes nemzetgyűlés azonban elfogadta a földosztásra vonatkozó törvényt, a földigénylő bizottságokat felváltották a földosztó bizottságok. Községünkben is mintaszerű szervezettséggel felosztottunk több mint háromezer hold földet 330 családnak. (Ezenkívül több százan kaptak házhelyet és veteményeskertet.) Ez rendkívül megerősítette a párt befolyását a földművelő lakosság körében.

*

A földosztásért folytatott politikai munkával egyidejűleg a párt tevékenysége középpontjában az új demokratikus hadsereg szervezése állott. Nem volt könnyű a négyéves háború után azzal kiállni a lakosság elé, hogy az új hadsereget mielőbb hozzuk létre, hogy még részt tudjunk venni a fasiszta hadsereg leverésében. A kom-

munista párt ebben a törekvésében tulajdonképpen Gyomán egyedül maradt, csak az ifjúsági szervezet, a MADISZ támogatta. És hogy az MKP-nak és az ifjúsági szervezetnek volt befolyása, bizonyítja, hogy Gyomáról mintegy 200 fiatal jelentkezett a demokratikus hadseregbe. Nem rajtuk múlt, hogy csak egy részük került sorozásra és behívásra Békéscsabára, és hogy a németek elleni harcban már azok sem tudtak részt venni, akik a hadsereg tagjai lettek. A kommunista fiatalok legjobbjait — az ifjúsági szervezet kádereinek nagy részét — a pártvezetőség döntése alapján küldték a hadseregbe.

Az ifjúsági szervezet munkájában nagy szerepet kapott a földhözjuttatottak segítése. Nehéz helyzetbe kerültek az újbirtokosok, de különösen azok a családok, ahol a család feje és férfi tagjai a fronton vagy hadifogságban voltak. A MADISZ ifjúsági brigádokat hozott létre, hogy az egyedülálló idősebbeknek és nőknek segítsen a kukoricakapálásban, aratásban és egyéb betakarítási munkákban.

*

Amikor a párt meghirdette az újjáépítés programját, mindenekelőtt a vasút újjáépítését, ennek szellemében mi is szerveztünk társadalmi munkát, rohammunkát. Számba vettük és helyreállítottuk a nagy mezőgazdasági gépeket: traktorokat, cséplőgépeket, vetőgépeket és a községben maradt néhány teherautót. Egyik nagy akciónk volt azoknak a Körösbe süllyesztett teherautóknak a kiszedése, amelyeket a németek visszavonulásukkor üzemanyag hiánya miatt nem tudtak magukkal vinni. Heteken át felváltva sokan dolgoztunk, amíg kiemeltük őket. Egy részüket helyben felhasználtuk, más részüket pedig átadtuk a központi szerveknek.

A gazdasági újjáépítés időszakában létrejöttek Gyomán az első termelési, fogyasztási és értékesítő szövetkezetek. A fogyasztási és értékesítő szövetkezet (az egyik 19-es elvtárs, Molnár Antal hozta létre) árualapja az a terménymennyiség volt, amelyet a földművelők adtak össze, hogy Pestről és az iparvidékekről cserébe vasat, ásókat, ekéket szerezzünk be, Erdélyből pedig sót stb. A szövetkezet jól működött, később azonban az infláció megbénította. Közvetlenül a földosztás után Toldi Gábor veterán azzal a kéréssel fordult a pártszervezethez, hogy ne engedjük a község határában levő Zsófia-majort lebontani, hanem adjuk át tizenkét új földhözjuttatottnak, akik termelőszövetkezetet hoznak létre. Mint termelőszövetkezet nem jött ugyan létre ez a csoportosulás, de a szántást, vetést és a betakarítási munkát közösen végezte el a tizenkét család. Fentről azt az utasítást kaptuk, hogy egyelőre ilyen jellegű kezdeményezést ne támogassunk, mert ez bizalmatlanságot ébreszt a parasztságban.

1945 tavaszán, a mindennapok munkája mellett feledhetetlen esemény volt Magyarország teljes felszabadításának, április 4-e és az első szabad május elsejének megünneplése. Kisebb gyűléseket sokat tartottunk már mindenfelé, de ezek a megmozdulások valóban az egész falu népét összefogták. A 12 ezer lakosú községben 3—4 ezer ember felvonult a különféle pártok és szervezetek zászlai alatt. Rendszerint 3—4 szónok beszélt, s némely gyűlés három óra hosszát is eltartott. Előfordult, hogy ennél is tovább együtt maradt a tömeg. Ezekon a gyűléseken az előadók már mindinkább felvázolták a jövő útját, de egyúttal megmutatkoztak a kibontakozó párt-harcok előjelei is.

*

1945 nyarára és őszére a választási harc nyomta rá bélyegét. Mint az egész kommunista párt, a helyi szervezet is mintaszerűen felkészült erre. Már a nyár elején kéthetes pártiskolán vettünk részt, ahol központi kiadványok segítségével magyarázták az előadók a párt politikáját. Az egyik ilyen tanfolyamon én is részt vettem, és jóleső érzéssel mondhatom el, hogy azok közül, akikkel akkor ott találkoztam, ma többen is nagyon fontos állami és politikai poszton dolgoznak. Nagy

hatással volt ránk Révai József előadása, aki ez alkalommal Békéscsabán járt, és a megyei pártaktívát készítette fel a választási csatára. A gyűlések és kisgyűlések tömegét tartottuk a választás előtt, politikai munkánk átszötte az egész község lakosságát és területét. Tanyacsoportonként, a községen belül szinte utcánként voltak gyűlések. Utóbb már megsértődtek, ha egyik vagy másik utca kimaradt. Kommunisták, de pártonkívüliek is szívesen rendelkezésre bocsátották lakásukat, és egy-egy ilyen gyűlésen 30—40-en vettek részt. Sok kérdést feltettek, és rendszerint az éjszakába nyúltak a beszélgetések. Nagy politikai tömegtüntetések zajlottak le. A választási csata időszakában a koalíciós partnerek pártvezérei szinte kivétel nélkül megjelentek Gyomán. A legtöbb központi küldött a kisgazdapártból látogatott hozzánk. Ez alkalommal ismerkedtem meg Tildy Zoltánnal, Ortutay Gyulával, Kovács Bélával, Dobi Istvánnal és a parasztpárti Kovács Imrével.

A választási politikai csatában részt vett az egész kommunista párttagság és a párt oldalán a MADISZ. Akik agitációs munkát nem végeztek, azok plakátokat ragasztottak, jelszavakat festettek a falra, a gyűlések technikai feltételeit teremtették meg. Lelkes munka folyt, és ha a választás eredményei a párt számára nem is hoztak elsősorú győzelmet Gyomán sem, mégis a legnagyobb számú szavazatot az MKP kapta, jóval magasabbat a megyei, illetve az országos átlagnál.

Erre az időre már Gyomán több száz tagja volt a pártnak. De még jó ideig egy alapszervezetben és egy vezetőség irányításával működött a helyi pártszervezet. Ez így volt a többi pártok esetében is. Létszámban a szociáldemokrata párt nagyobb volt a kommunista pártnál, de jellemző, hogy a választások során a szociáldemokrata párt csak fele annyi szavazatot kapott, mint a kommunisták. A választások után a politikai harc élesebbé vált. Gyakran megtörtént, hogy a Nemzeti Bizottságban vagy más koalíciós szervezetben csak nehezen lehetett az MKP elképzeléseinek érvényt szerezni. A választások után a párt szisztematikus munkával hozzáfogott politikai befolyása továbbnöveléséhez, a jelentkező reakció visszaszorításához. A mindennapok feladatain kívül a párt már arra is erőt fordított, hogy kádereit iskolázza.

A Karolina úti pártiskola két hónapja sokat nyújtott a résztvevőknek. Legtöbbször itt hallott először színvonalas előadást a történelem, közgazdaság és a párttörténet tárgyköréből, hiszen olyan előadók voltak, mint Rudas László, Andics Erzsébet, Nagy Tamás, Zsigmond László, Havas Ernő, Molnár Erik és mások. Fiatalon, friss fejjel, valósággal szívtuk magunkba a hallottakat. Ma is állítom, hogy marxista műveltségem megalapozásához, a tanulás megszerettetéséhez, a párt politikájának megértéséhez ez a tanfolyam nagyon sokat adott. Hasznos és érdekes volt az itt eltöltött idő abból a szempontból is, hogy megismertük más vidékek kommunista vezetőit, pártmunkásait, a mozgalom problémáit. A központi vezetők is rendszeresen látogatták a tanfolyamot, így személyesen megismerhettük őket. A tanfolyam vége felé egy háromtagú káderbizottság — Szőnyi Tibor, Szalai András és Sebes István — beszélgetett külön-külön minden hallgatóval. Tőlem is megkérdezték, milyen területen szeretnék az iskola után dolgozni. Nagyon határozottan kijelentettem, hogy szakmai munkámat szeretném gépmesterként folytatni odahaza, és emellett annyi pártmunkát végezni, amennyit csak bírok. A káderbizottság ezzel egyetértett, és én is azt gondoltam, hogy jobb felkészültséggel úgy folytathatom pártmunkás tevékenységemet, hogy többet nem kell búcsút mondanom szakmámnak. Ez az illúzió azonban rövid ideig tartott, mert alighogy hazaérkeztem Gyomára, máris megbízást kaptam egy pártiskola vezetésére Mezőberényben. Ezt követően rövid idő múlva a gyomai járási pártvezetőség függetlenített munkatársa lettem.

A gyomai járási pártbizottság munkájában függetlenített pártmunkásként nem sokáig vehettem részt, mert 1946. június elején Gyulára helyeztek át járási titkárnak. Behívtak a megyei pártbizottságra, megbeszéltek velem új megbízatásomat, már vissza sem mehettem Gyomára, egyenesen utaztam új munkahelyemre. Bár a párton belüli viszonyok konszolidáltak voltak, de korántsem volt a mai értelemben alkotmányosnak mondható. Járási titkári megbízatásom a felsőbb szervektől származott, ehhez akkor az alsóbb testületek döntése előzetesen nem volt szükséges.

Megérkezvén Gyulára, az előző járási titkár, Hajdú Lajos elvtárs tőlem szerzett tudomást arról, hogy a megyei bizottság leváltotta. Nagyon meglepődött és el is volt keseredve. Én is megsajnáltam, egy jóindulatú gyulavári parasztember volt, aki tényleg szívvel-lélekkel dolgozott a párt ügyéért. Megegyeztem vele, hogy helyettesként ott marad, fizetésem felét ő kapja. Ezzel szemben vállalta, hogy mindennap a reggeliről gondoskodik és Gyulaváriból hoz be számomra is szalonnát, kenyeret és tejet. Ezzel a munka és fizetésmegosztás rendben is volt.

Ez az időszak nagyszerű feladatokat állított a kommunisták elé. Egyidejűleg teremtettem meg a jó pénz bevezetésének feltételeit, átélve az infláció keserves hónapjait, s közben készítettük elő az MKP III. kongresszusát. Az infláció ellenére a párton belül bizakodó volt a hangulat, és sok nagyszerű, tömegeket megmozgató helyi agitáció bonyolítottunk le. A gyulai járás a kommunista párt erős bázisa volt. Olyan községeket tartoztak a járáshoz, mint Doboz és Gyulavári, ahol a szavazatok túlnyomó többségét az MKP kapta. Ezenkívül Eleken, Újkígyóson, Okígyóson, Kétegyházában is erős pártszervezetek dolgoztak. Gyula maga is pártszempontból az erősebb vidéki városok közé tartozott.

Községfejlesztési tervek készítése, a falusi lakosság számára végzett aprómunka, Szabad Nép-agitáció, kisgyűlések és pártnapok tartása, havonként rendszeresen összehívott taggyűlések: ebből állt tevékenységünk nagy része. Ekkor hoztuk létre a népi kollégiumokat, szerveztük az ifjúsági táborozást a gyulai parkba. A pártélet és a kommunista párt társadalmi tevékenysége rendkívül élénk volt. Viszonylag kevesebb értekezletet tartottunk a járási székhelyen, és sokat a községi, üzemi és intézményi alapszervezetekben. Egy járási titkár akkori élete össze sem hasonlítható a mai járási titkári munka feltételeivel. Kerékpáron jártuk a falvakat, és ezzel utaztunk be a megyeszékhelyre is, amikor értekezletre hívtak bennünket. Még Gyomán laktam, amikor megtörtént, hogy egyetlen napon 120 kilométert kerékpároztam azért, hogy egy ügyben eljárjak a megyeszékhelyen.

Az infláció hónapjaiban nehéz volt a járási titkár élete is. A fizetésünk természetesen nem volt elég a megélhetéshez. Én távol éltem szüleimtől, nem támaszkodhattam rájuk. A megyei főispán gondoskodott valamennyire rólam. Egy alkalommal kiutaltatott az állami gazdaságból 12 darab kerek juhsajtot. A júliust tulajdonképpen ezzel vészeltem át. Néha előfordult, hogy nem maradt évésre időm. Éhesen jutottam el egyszer Dobozra. Itt éjfélig tartott a gyűlés, amely inkább baráti beszélgetés volt. A gyűlés után kedvesen invitáltak vacsorázni. Én szerényen szabadkoztam, és azután abba is maradt a hívogatás. Nagyon megbántam. Jóval éjfél után kerékpárral indultam vissza Gyulára, éhesen. Az utat szegélyező szilvafákról az érettebb szemeket próbáltam összeszedni. A sötétben persze ez is nehezen ment.

Nagy várakozással fogadtuk a jó pénz megjelenését. Augusztus első napjaiban forintban kaptam meg a fizetésem. Ebből már jutott nemcsak élelemre, hanem egyebekre is.

*

Az MKP III. kongresszusára készülődve, kongresszusi verseny folyt a megyék és a járások között. Békés megyében a járások közötti versenyt megnyertük, az országban pedig a harmadik helyre kerültünk. Az MKP III. kongresszusán ezért részt vehettem.

Itt fejeződik be vidéki párttevékenységem egy időre, mert a III. kongresszus után a pártközpontba kerültem.

A felszabadulás után így jártam ki a pártmunkások iskolájának első éveit. Sokféle feladattal kellett megbirkózni, sokfelé kellett tevékenykedni. Ahogy erősödött a párt, ahogy tömegbefolyását növelte, úgy lettünk mi is tudásban, tapasztalatban gazdagabbak. Aki végigharcolta ezt az időt egy község vagy járás életében, évtizedekre megedződött a harcokban. Sok száz község indult el az új élet útján úgy, mint Gyoma. Sok ezer fiatal vált hozzám hasonlóan pártmunkássá. 25 év múltán jó érzés visszagondolni erre az időre, és tudni, hogy egy kevéssel hozzájárultam én is Gyoma és a gyulai járás új és szebb élete megindításához.